

Šek

Podstata šeku - šek je bezpodmienečný príkaz, ktorým príkazca (vystaviteľ šeku, majiteľ účtu v peňažnom ústave) dáva príkaz tomuto peňažnému ústavu (šekovníkovi), aby na ťarchu účtu príkazcu zaplatil určitú peňažnú čiastku doručiteľovi (majiteľovi) alebo osobe uvedenej na šeku (remitentovi).

Šek je:

a) platobný príkaz banke, splatný na videnie, t. j. pri jeho predložení, šek oprávňuje:

- peňažný ústav na zaplatenie uvedenej sumy na ťarchu účtu vystavovateľa šeku
- majiteľa šeku (resp. remitenta) na prijatie platby od označeného peňažného ústavu

b) cenný papier a práva z neho môže uplatniť len majiteľ šeku, resp. remitent

c) prísne formálny cenný papier. Šekom sú len tie platobné príkazy, ktoré zodpovedajú formálnym predpisom šekového zákona, t. j. obsahujú určité náležitosti

Šekové právo

Šekové právo, ktoré upravuje právne vzťahy medzi zúčastnenými, vychádza u nás zo zmenkového a šekového zákona (zákon zmenkový a šekový č. 191/1950 Zb. z 20. 12. 1950). Podobne ako pri zmenkách existujú dve oblasti šekového práva. Náš zmenkový a šekový zákon vychádza zo Ženevskej konvencie, ku ktorej sa pripojila väčšina európskych krajín. Okrem Ženevskej konvencie (1930 - 1931) je druhým zmenkovým a šekovým systémom angloamerický systém (USA, Veľká Británia a Severné Írsko, krajiny, ktoré tvorili britské kolónie a domíniá).

Obsah šeku

Šek musí obsahovať určité zákonom predpísané náležitosti, ak ich neobsahuje, nie je šekom. Šek obsahuje:

- 1/ označenie, že ide o šek prijaté do vlastného textu listiny a vyjadrené v jazyku, v ktorom je táto listina spísaná
- 2/ bezpodmienečný príkaz zaplatiť určitú peňažnú sumu
- 3/ meno toho, kto má platiť (šekovníka)
- 4/ údaj miesta, kde sa má platiť
- 5/ dátum a miesto vystavenia šeku
- 6/ podpis vystaviteľa

Údaje šeku nesmú byť prepisované, prečiarkované alebo inak menené a nesmú byť písané obyčajnou ceruzkou. Všetky údaje musia byť vyplnené tak, aby nezasahovali do bieleho pruhu v dolnej časti tlačiva. Kópia šeku musí obsahovať všetky predpísané náležitosti tak ako originál.

Obeh šekov na rozdiel od zmeniek je obmedzený len na krátku dobu. To znamená, že pri šeku zákon ustanovuje krátku lehotu na predloženie. Šeky sa preto využívajú iba na platenie, nie sú vhodné na poskytovanie dodávateľského úveru. Šek klienti používajú ako nástroj platenia.

Preplatenie šekom:

- šek je splatný na videnie, t. j. ihneď po predložení
- šek musí byť predložený na preplatenie v zákonom stanovených lehotách:
- ak je šek vystavený a splatný v tej istej krajine - do 8 dní
- ak je šek vystavený v jednom štáte a splatný v inom štáte v rámci toho istého kontinentu - do 20 dní odo dňa vystavenia
- ak je šek vystavený a splatný na dvoch kontinentoch - do 70 dní

Poznáme tieto druhy inkasa šeku:

1/ **eskontácia šeku** - šek je promptne preplatený majiteľovi a zaslaný šekovníkovi k promptnému spôsobu honorovania

2/ **inkasnou formou**

S výnimkou údajov o mieste platenia a mieste vystavenia sú tieto náležitosti šeku podstatnými náležitosťami. Ak chýbajú, nejedná sa o šek. Ak nie je v šeku údaj o mieste, kde sa má platiť, je miesto uvedené pri mene šekovníka miestom platobným. Ak nie je v šeku údaj o mieste vystavenia platí, že bol vystavený v mieste uvedenom pri mene vystaviteľa. Šeky sa vystavujú na formulároch, ktoré peňažné ústavy poskytujú svojim klientom. Tieto formuláre uľahčujú z bankovo - technického hľadiska šekovú agendu a na zjednodušenie vybavovania obsahujú aj ďalšie pre banku dôležité, ale právne nepodstatné náležitosti, ktorými môžu byť číslo šeku, číslo účtu, z ktorého sa má platiť, ďalší údaj o sume, ktorá sa má platiť, údaj o osobe, ktorej sa má platiť. V anglosaskej oblasti nepatrí označenie v tejto listine, že ide o šek, medzi podstatné náležitosti.

DRUHY ŠEKOV

A) podľa spôsobu zaplatenia	B) podľa príjemcu	C) podľa vystaviteľa
- šek splatný v hotovosti - šek k zúčtovaniu	- šek na meno - šek na rad - rekta šek - šek na majiteľa	- bankový šek - súkromný šek

A) Šeky podľa spôsobu zaplatenia

Šeky splatné v hotovosti a šeky k zúčtovaniu:

Vystaviteľ a majiteľ šeku môže zakázať zaplatenie šeku v hotovosti doložkou „len na zúčtovanie“, ktorú napíše na lícnej strane šeku. Šekovník (peňažný ústav) môže takýto šek zaplatiť len prevodom, dobropisom, započítaním, teda nie v hotovosti. Charakteristickou črtou šeku je, že chýba údaj o splatnosti šeku a jeho majiteľovi. To znamená, že šek je splatný na videnie a pokladá sa za cenný papier na majiteľa. Osoba, ktorej sa má platiť (remitent), môže byť určená ako:

- majiteľ šeku - doručiteľ - šek na majiteľa. Meno remitenta nie je označené.
- určitá osoba s výslovnou doložkou na rad - order šeky
- určitá osoba s doložkou „nie na rad“ - rekta šeky. Prevod týchto šekov je touto doložkou zakázaný.

Na zabránenie zneužitia šeku neoprávnenou osobou sa používa **križovanie šeku**. Križovanie šeku môže byť:

- **všeobecné** - medzi dvoma rovnobežnými čiarami (spravidla naprieč) na líci šeku nie je žiadne označenie alebo len označenie „peňažný ústav“, „bankár“, alebo označenie rovnakého významu. Takýto šek môže šekovník zaplatiť len peňažnému ústavu (bankárovi) alebo svojmu klientovi.

- **osobitné** - medzi dvoma rovnobežnými čiarami (spravidla naprieč) na líci šeku je vypísané meno peňažného ústavu (bankára). Takýto šek môže šekovník zaplatiť len označenému peňažnému ústavu (bankárovi) a v prípade, ak je peňažný ústav (bankár) šekovníkom, tak len svojmu klientovi.

Ustanovenia o križovaní šeku nie sú platnou súčasťou šekového práva vo všetkých krajinách.

	šek splatný v hotovosti	šek na zúčtovanie
použitie	úplata v hotovosti majiteľovi účtu alebo tretej osobe	prevod v prospech účtu tretej osoby
prednosti	platba je možná aj osobám, ktoré nemajú vedený účet	zaistenie platby neoprávneným osobám
nedostatky	riziko vyplatenia neoprávneným osobám v	nemožnosť platby osobám, ktoré nemajú vedený účet

	dôsledku straty, alebo krádeže	
--	--------------------------------	--

B) Šeky podľa príjemcu platby

V šeku možno stanoviť, že sa má platiť:

- určitej osobe (šek na meno)
- určitej osobe s výslovnou doložkou „na rad“ (šek na rad, order šek)
- určitej osobe s doložkou „nie na rad“, takéto šeky nemožno prevádzať na inú osobu (rekta šek)
- majiteľovi, t. j. doručiteľovi (šek na majiteľa, au poteur šek)

Šek môže znieť na vlastný rad výstavcu, ale môže byť vystavený aj na výstavcu.

Porovnanie šeku na meno, na rad, rekta šeku a na majiteľa

	na meno	na rad	rekta šek	na majiteľa
možnosti označenia príjemcu	Jozef Novák	na rad Jozefa Nováka	Jozef Novák nie na rad	1. majiteľovi 2. na rad ... 3. Jozefovi Novákovi alebo doručiteľovi
prevod šeku	indosament a prevzatie šeku	indosament a prevzatie šeku	postúpenie (cézia) a prevzatie šeku	prevzatie šeku alebo indosament a prevzatie šeku

Šeky môžu byť prevoditeľné indosamentom (rubopisom, žirovaním). Šek, ktorý je vystavený na určitú osobu, a to aj vtedy, ak neznie na rad, možno previesť indosamentom. Pri rekta šekoch, ktoré znejú „nie na rad“, je možné preniesť práva zo šeku len postúpením (céziou), preto sa tento druh šeku v praxi takmer nevyskytuje.

Indosament musí byť napísaný na šeku, alebo na liste s ním spojenom a musí byť podpísaný indosantom, t. j. tým, kto šek prevádza, indosament musí byť bezpodmienečný, čiastočný indosament je neplatný, indosament môže byť:

- a) **bianco indosament** (nevyplnený indosament) - pozostáva len z podpisu indosanta
- b) **vyplnený indosament** - uvedené je meno nového majiteľa šeku a podpis indosanta

Indosamentom sa prevádzajú všetky práva zo šeku. Indosant môže zakázať ďalšiu indosáciu šeku. V tom prípade nezodpovedá tým, na ktorých bol šek ďalej indosovaný. Indosant ručí šekovo každému neskoršiemu majiteľovi šeku, že šek bude zaplatený. Indosant je solidárne zaviazaný s ostatnými šekovými dlžníkmi a indosamentom preberá plné ručenie za nezaplatenie šeku. Ten, kto má v rukách šek, ktorý možno previesť indosamentom, je oprávneným majiteľom, ak preukáže svoje právo nepretržitým radom indosamentov.

C) Šeky podľa vystaviteľa

1/ **bankový šek** - vystavuje ho banka dlžníka. Ak sú bankové šeky vystavené prvotriednymi bankami, sú kvalitnými druhmi šekov.

2/ **súkromný šek** - vystavuje ho fyzická alebo právnická osoba. Šekovníkom je potom peňažný ústav, ktorého šeková knižka bola použitá na vystavenie šeku. Kvalita súkromného šeku závisí od bonity výstavcu šeku.

Ak banka vydá klientovi šekovú knižku s predtlačnými formulármi šekov, vzniká medzi klientom a bankou záväzkový vzťah. Klient je povinný používať šekový formulár peňažnej inštitúcie a vystavovať šeky len pri dostatočnom krytí na účte. Banka je povinná vyplatiť iba šeky klientom správne vystavené a kryté.

Priebeh platenia šekom

Klient predloží svojej pobočke šek na preplatenie. Pracovník pobočky na predloženej šeku skontroluje, či je správne a čitateľne vyplnený, či sa zhoduje suma slovom a v číslach a či je voľný priestor pri sume uvedenej

slovami prečiarknutý. Skontroluje, či od dátumu vystavenia šeku neuplynulo viac ako 8 kalendárnych dní, pričom sa deň vystavenia nepočíta. Ak uplynula lehota platnosti šeku, pracovník pobočky vráti šek predložiteľovi bez vyplatenia hotovosti. Ďalej overí či vybraná suma je krytá zostatkom na účte alebo limitom. Pokiaľ požadovaná suma nie je krytá, pobočka klientovi sumu uvedenú na šeku nevyplatí.

V prípade, že predkladá šek klient, ktorý je pracovníkovi pobočky osobne známy, tento môže na rube šeku napísať doložku „osobne známy“, čím preberá zodpovednosť za prípadnú výplatu hotovosti neoprávnenej osobe. Správnosť všetkých údajov potvrdí pracovník pobočky svojim podpisom na šeku pod riadkom „identifikácia predložiteľa šeku“ a na pokladničnej výberke podľa predtlaču v riadku „likvidoval“ a odovzdá tento doklad pokladníkovi, ktorý po vyplatení hotovosti vráti kópiu šeku pracovníkovi pobočky na ďalšie spracovanie a archiváciu.

Pokladničné šeky sa archivujú ako pokladničné doklady, priepisy šekov ako účtovné doklady. Priepisy šekov vyplatených krátkou cestou sa ako avíza odosielajú klientom.

Platby šekom v tuzemskom a v zahraničnom styku

A/ Platba šekom do zahraničia

Prevod peňažnej sumy do zahraničia prostredníctvom šeku sa v zásade uskutočňuje len na pranie klienta. Dôvody pre použitie šeku môžu byť:

- pri platení malej sumy sa má predísť povinnosti hradiť minimálne poplatky za bankový prevod, ktoré môžu byť vysoké
- nie je známy alebo neexistuje bankový účet príjemcu platby
- platba smeruje do krajiny alebo banky, s ktorou platiaca banka nemá účtovné spojenie
- platba sa má uskutočniť v tretej mene, napr. platby v USD do Južnej Ameriky
- právne predpisy exportujúcej krajiny predpokladajú použitie šeku
- nutnosť platiť šekom priamo proti tovaru

Pri platbách do zahraničia rozlišujeme platby bankovými a súkromnými šekmi.

Bankový šek

Finančné inštitúcie vystavujú svoje šeky z bezpečnostných dôvodov spravidla ako šeky na rad, a to na výslovné želanie svojho klienta. Bankový šek vystavujú tuzemské banky na svoje zahraničné korešpondenčné banky (t. j. banky, ktoré im vedú nostro účty). Šekovníkom je potom zahraničná banka, ktorá šek zúčtuje na ťarchu účtu tuzemskej banky. Šek môže byť zaslaný buď:

- a) klientovi vystavujúcej banky, ktorý šek doručí svojmu veriteľovi v zahraničí
- b) priamo do zahraničia vystavujúcou bankou:
 - 1) ak je známe bankové spojenie príjemcu platby, vystaviteľ šeku vystaví šek na rad tejto banky a zašle šek tejto banke s pokynom, aby vyplatila šekovú sumu označenému príjemcovi platby
 - 2) ak bankové spojenie príjemcu platby nie je známe, vystaví banka šek na rad príjemcu platby a tomuto priamo aj šek zašle

Podmienkou platby do zahraničia bankovým šekom je dostatočné korunové alebo devízové krytie na účte klienta alebo vklad v hotovosti. Pre prehľadnosť uvádzame grafické znázornenie postupu podľa bodov a), b1), b2).

a)

Legenda:

- 1/ tovar
- 2/ platobný príkaz na vystavenie šeku
- 3/ vystavenie šeku a zaťaženie účtu
- 4/ zaslanie šeku

- 5/ predloženie šeku
- 6/ kreditovanie účtu
- 7/ predloženie šeku
- 8/ zaplataenie šeku

b1)

Legenda:

- 1/ tovar
- 2/ platobný príkaz na vystavenie šeku
- 3/ zaťaženie účtu
- 4/ zaslanie šeku
- 5/ vzájomné zúčtovanie
- 6/ kreditovanie účtu

b2)

Legenda:

- 1/ tovar
- 2/ platobný príkaz na vystavenie šeku
- 3/ zaťaženie účtu
- 4/ zaslanie šeku
- 5/ predloženie šeku
- 6/ kreditovanie účtu
- 7/ predloženie šeku
- 8/ zaplataenie šeku

Súkromný šek

Tento šek vystavuje dlžník na svoju banku (šekovníka) na šekových formulároch poskytnutých bankou. Vystavený šek zašle priamo svojmu veriteľovi. Prednosťou tohto šeku pre vystaviteľa je úrokový zisk z neskoršieho zaťaženia účtu pri zaplataení šekovej čiastky šekovníkom. Nedostatkou pre vystaviteľa, že nesie pri šeku vystavenom na cudziu menu kurzové riziko odo dňa vystavenia šeku do dňa zaťaženia účtu. Nevýhodou pre príjemcu platby je, že šekovou sumou môže disponovať až po overení šeku, teda spravidla až po jeho preplataení šekovníkom, ktorým je zahraničná banka.

Legenda:

- 1/ tovar
- 2/ súkromný šek
- 3/ predloženie šeku
- 4/ predloženie šeku
- 5/ zaťaženie účtu
- 6/ preplataenie šeku
- 7/ kreditovanie účtu

B) Platba šekom zo zahraničia

Analogicky k platbám šekom do zahraničia sa uskutočňujú platby bankovým a súkromným šekom zo zahraničia. Majiteľ šeku predloží šek, spravidla šek na rad, svojej banke na zaplataenie. Banka podrobí šek tzv. **cenzúre**, pri ktorej skúma predovšetkým:

- druh šeku (bankový šek vystavený zahraničnou bankou a splatný v tuzemskej banke, bankový šek splatný v zahraničnej banke, súkromný šek splatný v zahraničnej banke)
- bonitu vystaviteľa šeku (zahraničnej banky a pod.)

- náležitosti šeku, úplný a neprerušovaný rad indosamentov
- úveruschopnosť majiteľa šeku

Bankový šek splatný v tuzemskej banke

Bankový šek vystavený zahraničnou bankou so splatnosťou v tuzemskej banke môže byť preplatený, ak podpisy na šeku sú v súlade s podpisovými vzormi a bonita zahraničnej banky je bez námietok. Tuzemská banka potom zašle šek zahraničnej banke k preplateniu.

Súkromný šek splatný v zahraničnej banke

Súkromný šek môže banka prijať na preplatenie:

a) **s výhradou storna** (zvyčajne 1 mesiac) pre prípad, že šekovník odmietne šek preplatiť. Systém CLS umožňuje preplatenie šeku formou podmieneného dobropisu na účte majiteľa šeku, a to po kontrole obsahovej a formálnej správnosti šeku. po podmienenom preplatení banka zašle šek zahraničnej banke (šekovníkovi) na preplatenie. Pri tomto spôsobe má významnú úlohu bonita majiteľa šeku.

b) na inkaso

Všetky šeky, ktoré nie je možné z akýchkoľvek dôvodov okamžite preplatiť a šeky, pri ktorých si klient praje dobropis až po preplatení šeku, banka zašle na inkaso zahraničnej banke (šekovníkovi). Účtovanie šekovej sumy v prospech účtu klienta (majiteľa šeku) sa uskutoční až po konečnom zaplatení a obdržaní šekovej sumy od šekovníka.

Šeková knižka

Skladá sa z:

- 1/ obalu
- 2/ originálu šeku
- 3/ kópii šeku

Obal šeku - je spravidla vyrobený z tvrdého kartónu.

- predná strana obálky - na lícnej strane obálky sa nachádza logo, názov banky a pomenovaním **šeková knižka**.
- na rubovej strane sa uvádzajú pokyny na vydávanie knižky klientovi, zodpovednosť, manipulácia a spôsob vyplňovania šeku
- zadná strana obálky - vnútorná strana obsahuje súpisku, ktorú vyplňuje klient pre svoju orientáciu výberov. Súpiska sa skladá z :
 - čísla šeku
 - dátumu použitia šeku
 - požadovanej sumy
 - adresáta
- vonkajšia strana obálky je čistá

Zloženie šeku:

- 1x originál
- 1x kópia

Pri vydávaní šekovej knižky sa postupuje nasledovne:

a) šekovú knižku možno odovzdať klientovi na základe ním podpísanej žiadanky (samostatné tlačivo, alebo neočíslované tlačivo vložené do každej šekovej knižky). Šeková knižka môže byť odovzdaná predložiteľovi žiadanky osobne (po skontrolovaní podpisov podľa platných podpisových vzorov a zistení totožnosti predložiteľa s uvedením dát občianskeho preukazu (v prípade cudzieho štátneho príslušníka cestovného pasu) na

rube žiadanky, kde predložiteľ žiadanky potvrdí aj prevzatie šekovej knižky). Ak o to klient písomne požiada, zasielajú sa šekové knižky klientovi poštou doporučené (poštovné hradí klient)

b) preverená žiadanka sa odovzdáva poverenému pracovníkovi, ktorý vedie príručnú zásobu šekových knižiek. Tento poznačí na žiadosti čísla šekov vydávanej šekovej knižky, zapíše jej vydanie do zásobníka šekových knižiek v príručnej zásobe a knižku i žiadosť odovzdá poverenému pracovníkovi na potvrdenie v tomto zásobníku

c) pracovník pobočky sa pred potvrdením príjmu šekovej knižky presvedčí, že šeková knižka obsahuje predpísaný počet šekov a že na všetkých šekoch je uvedený domicil (názov pobočky, expozitúry) vydávajúcej pobočky

Cenu šekovej knižky zaplatí klient prostredníctvom príkazu na úhradu, alebo sa o spôsobe zaplataenia šekovej knižky dohodne s pobočkou. Vyúčtovanie náhrady za vydané šekové knižky kontroluje poverený pracovník pobočky. Žiadanky sa ukladajú v pobočke do osobitného zakladača a bežne sa číslujú po celý rok od čísla jeden. Jeden mesiac po skončení roka sa ukladajú do príručného archívu. Okrem periodickej inventarizácie kontroluje vedúci likvidatúry raz mesačne stav zásob šekových knižiek evidovaných v zásobníkoch so stavom na účte. Zhodnosť týchto údajov vyjadrí svojim podpisom v zásobníku.